

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Державного університету
«Житомирська політехніка»
доктору економічних наук, професору
Остапчук Т.П.

ВІДГУК
офіційного опонента,
доктора економічних наук, професора
ГРАБЧУК Оксани Миколаївни
професора кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського державного аграрно-економічного університету
на дисертаційну роботу
ГЛАДИЩУК Яни Андріївни
на тему «Розвиток фінансової політики банків на засадах
маркетингоорієнтованого підходу», подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Сучасний період розвитку банківської системи України характеризується зростанням конкурентного тиску та невизначеністю впливу зовнішнього середовища. Похідними ознаками цих процесів стали посилення вимог до достатності капіталу за стандартами Базель III та скорочення кількості банківських установ України протягом останнього десятиліття. Традиційні підходи до формування фінансової політики банку, орієнтовані на екстенсивне нарощування активів, вичерпують свою ефективність на тлі посилення пруденційних обмежень Національного банку України. Дестабілізація безпекового середовища, зумовлена повномасштабною збройною агресією росії, додатково загострила конкуренцію банків за клієнтську базу, змістивши її з цінкових параметрів у площину якості клієнтського досвіду, лояльності та рівня цифровізації послуг.

Водночас вітчизняна практика формування фінансової політики банку засвідчує сприйняття маркетингової діяльності як відокремленої комунікаційної функції, що не інтегрована в систему фінансового менеджменту банку. Відтак постає важливе питання – формування цілісного методичного підходу до розуміння маркетингової складової фінансової політики банку як чинника його фінансової результативності.

Вищезазначене свідчить про актуальність і своєчасність дисертаційного дослідження Гладищук Яни Андріївни.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка» за темою «Фінансова система України в умовах війни та повоєнного відновлення, 2024 рік» (номер державної реєстрації 0124U002038), у межах якої дисертанткою

досліджено теоретико-методичні засади формування фінансової політики банку на засадах маркетингоорієнтованого підходу та здійснено оцінювання впливу маркетингових інструментів на показники дохідності банків.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота Гладищук Я.А. характеризується системним підходом до розкриття предмета дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертанткою, відзначаються належним ступенем обґрунтованості й достовірності, що вимагається від кваліфікаційних наукових праць цього рівня.

Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблематики фінансової політики банків, банківського маркетингу та фінансового менеджменту. Нормативну основу становлять документи Національного банку України та міжнародні стандарти (Базель III, документи Європейського банківського органу, звіти Світового банку); інформаційну базу – наглядова статистика НБУ та фінансова звітність банків України за 2015-2025 рр.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечена коректним добром методичного інструментарію, узгодженого з логікою дослідження: методи узагальнення, аналізу, синтезу та аналогії застосовано для уточнення теоретичних засад і класифікаційних ознак фінансової та маркетингової політики банку; методи робастної статистики у поєднанні з факторним аналізом – для типологізації банківських установ за стратегічними типами; кореляційно-регресійний аналіз – для оцінювання зв'язку маркетингових витрат і дохідності банків; матричний метод – для побудови матриці маркетингових стратегій банків.

Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження чітко сформульовані та узгоджені між собою; зміст роботи повною мірою відповідає заявленій темі.

Наукова новизна результатів дослідження.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні та поглибленні теоретичних і методичних засад формування та реалізації фінансової політики банків України на засадах маркетингоорієнтованого підходу.

Дисертанткою уточнено поняття фінансової політики банку з урахуванням специфіки банківської діяльності (с. 30-47), що дає підстави розглядати маркетингову складову не як відокремлену комунікаційну функцію, а як інтегровану частину фінансового управління банком.

Теоретичного розвитку набуло обґрунтування складу маркетингової політики банку із шести компонентів замість класичного комплексу 4Р (с. 70-79), в основі якого – нематеріальний характер банківської послуги, роль персоналу та процесів обслуговування клієнтів у формуванні довіри до установи. Такий підхід точніше відображає специфіку банківського продукту порівняно з уніфікованими маркетинговими моделями, розробленими для сфери товарного виробництва.

Розроблено методичний підхід до оцінювання впливу маркетингових витрат банків у роздрібному й корпоративному сегментах на показники ефективності фінансової політики (с. 149-159), що дозволило емпірично розмежувати сегменти, в яких маркетингова діяльність банку економічно виправдана. На цій основі диференційовано напрями розвитку фінансової політики банків за п'ятьма стратегічними типами з відповідним набором цільових показників маркетингової ефективності (с. 191-211) та розроблено трирівневу систему нормативного забезпечення маркетингоорієнтованої фінансової політики банку, реалізовану у формі проєкту відповідного Положення (с. 214-231, Додаток Г).

Подальшого розвитку набули типологізація банківських установ за стратегічними типами на основі робастних Z-оцінок (с. 108-109; с. 136-145) і методичний підхід до оцінки ефективності маркетингової політики банків на основі матриці їхніх маркетингових стратегій з подальшим наданням пропозицій щодо удосконалення фінансової політики банків залежно від їх маркетингової стратегії (с. 168-177).

Викладені результати є достатньо аргументованими, мають теоретичне і практичне значення та відповідають заявленій меті дисертаційного дослідження.

Значення результатів дослідження для науки та практики.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в можливості використання розробленого методичного інструментарію в діяльності банківських установ для обґрунтування маркетингових бюджетів, а також у наглядній практиці Національного банку України.

Окремі положення роботи доведено до рівня практичних пропозицій. Довідка щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження підтверджує теоретичну значущість і практичне значення дисертації. Зокрема, матеріали дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Державного університету «Житомирська політехніка» при викладанні освітніх компонент «Банківський менеджмент» та «Операції банків та фінансово-кредитних установ» при підготовці здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (довідка №44/21.00/1061 від 22.06.2026).

Повнота висвітлення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях

Основні положення та наукові результати дисертаційного дослідження опубліковано у 15 наукових працях загальним обсягом 6,38 авт. арк., з яких 5 – у наукових фахових виданнях України та 10 публікацій апробаційного характеру в інших наукових виданнях. Результати дослідження доповідалися та отримали схвальну оцінку на 10 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Зміст опублікованих праць повною мірою відображає основні наукові результати дисертації та дає підстави вважати вимогу щодо повноти публікацій виконаною.

Оцінка змісту та дотримання академічної доброчесності.

Оцінка змісту дисертаційної роботи та публікацій здобувачки свідчить про відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності, фальсифікації, фабрикації чи інших порушень, які могли б поставити під сумнів самостійність виконання дослідження. Дисертація містить посилання на джерела інформації у випадках використання розробок, ідей, відомостей, тверджень і відповідає нормам законодавства про авторське право та суміжні права.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Проведене дисертаційне дослідження відзначається належним науковим рівнем і ґрунтовним опрацюванням маркетингової проблематики фінансової політики банків. Водночас у процесі ознайомлення з роботою виникають такі дискусійні питання та зауваження:

1. У підрозділі 2.3 (с. 172-174) запропоновано матрицю маркетингових стратегій банків, що виокремлює 4 кластери: іміджмейкери, фундатори, концентратори та інвестори. Кластер «фундаторів» об'єднує банки, що досягають високих доходів за низьких маркетингових витрат завдяки історичній репутації та ефекту масштабу. У зв'язку з цим виникає питання щодо практичної цінності матриці як інструменту стратегічного управління: чи передбачає запропонований підхід реальні механізми переходу банку до цього кластера за рахунок цілеспрямованих маркетингових і фінансових рішень, чи належність до нього є фактично зумовленою історичними й структурними чинниками, що перебувають поза межами впливу поточної маркетингової політики установи.

2. У підрозділі 3.2 (с. 224-225) як напрям удосконалення нормативного забезпечення на макрорівні запропоновано включити витрати на рекламу та процентні доходи від роздрібних операцій до кількісних показників оцінки бізнес-моделі банку в межах наглядового процесу SREP, методологія якого спрямована передусім на оцінку ризиків і достатності капіталу. Пропозиція є новаторською, проте потребує більш розгорнутого обґрунтування: яким чином слід розмежувати нормальну маркетингову активність банку від сигналу підвищеного ризику для бізнес-моделі, щоб інтеграція цих індикаторів у SREP не призвела до необґрунтованого розширення предмета пруденційного нагляду.

3. У розділі 3 (с. 191-192; 223-224) дисертантка обґрунтовує необхідність нормативного реагування на «агресивну маркетингову стратегію», за якої банк екстенсивно масштабує роздрібну клієнтську базу без належного врахування платоспроможності клієнтів. Проте в роботі недостатньо деталізовано кількісні критерії або порогові значення, які дозволяли б регулятору чи самому банку відрізнити здорову ринкову конкуренцію від економічно необґрунтованого «агресивного» масштабування клієнтської бази.

4. У підрозділі 3.2 (с. 225-227) дисертантка вводить поняття «маркетингова стійкість банку» як здатність банку отримувати стабільні фінансові результати завдяки маркетингу. Водночас у банківській науці усталеною є категорія фінансової стійкості банку, яка традиційно охоплює достатність капіталу, якість активів і стабільність ресурсів. У роботі не уточнено, чи «маркетингова стійкість» є самостійним видом стійкості банку, чи вужчою, маркетингово-специфічною складовою фінансової стійкості; це потребує додаткового

термінологічного розмежування, оскільки без нього запропонована категорія ризикує дублювати вже наявний науковий апарат.

Наведені зауваження мають дискусійний характер, не є визначальними для загальної оцінки дисертації та не знижують її наукової і практичної цінності.

Загальна оцінка дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Гладищук Яни Андріївни на тему «Розвиток фінансової політики банків на засадах маркетингоорієнтованого підходу» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують актуальне наукове завдання щодо поглиблення теоретичних і методичних засад формування та реалізації фінансової політики банків на засадах маркетингоорієнтованого підходу.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Гладищук Я. А. «Розвиток фінансової політики банків на засадах маркетингоорієнтованого підходу» відповідає тематиці галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та вимогам постанови КМУ № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Гладищук Яна Андріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

Оксана ГРАБЧУК

